

ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ

Τζίνα Πολίτη

Η γλώσσα του ασυνείδητου

Η θεωρία της γλώσσας, πάνω στην οποία θεμελίωσε την ποιητική του ο Σουρεαλισμός, προήλθε, όπως είναι γνωστό, από βασικές έννοιες της ψυχαναλυτικής θεωρίας του Φρόιντ. Έτσι, η μεν καταγωγή της ποιητικής γλώσσας εντοπίστηκε στο «ασυνείδητο», ο δε στόχος της ποιητικής γραφής στράφηκε προς την απελευθέρωση του γλωσσικού και εικονογραφικού περιεχομένου του από τα δεσμά της νοησιαρχίας, της επικοινωνιακής χρήσης και της κοινωνικής λογοκρισίας. Η συνειρμική θεωρία των ιδεών, η αυτόματη γραφή και η φαντασμαγορία του ονείρου, που άνοιγε τις σφραγισμένες από τις κοινωνικές συμβάσεις πύλες των απωθημένων τοπίων της επιθυμίας, προσέφεραν τα μέσα για την υλοποίηση αυτής της νέας, ριζοσπαστικής, ποιητικής.

Ο Οδυσσεάς Ελύτης, όπως είναι γνωστό, υποστήριξε και προώθησε στην Ελλάδα με κάθε μέσο (διαλέξεις, δοκίμια, δημόσια αντιπαράθεση) την ανατρεπτική ποιητική του Σουρεαλισμού και τη ρητορική πρακτική του. Ωστόσο, ήδη από την πρώτη ποιητική του συλλογή (*Προσανατολισμοί*), φάνηκε να διαχωρίζει τη θέση του σ' ότι αφορά την προέλευση της ποιητικής έκφρασης και να αναζητά μιαν άλλη καταγωγή της ποιητικής γλώσσας. Αυτή η άλλη καταγωγή, που μεταστοιχείωνε το γίγνεσθαι του ποιητικού κοσμοειδώλου και τα προσωπεία του ποιητικού υποκειμένου ήταν, σύμφωνα με τη δική μου θεώρηση, εκείνη της *αδαμιαίας πρωτογλώσσας*. Γιατί, αν και λησμονημένη, μετά την κατάρρευση του πύργου της Βαβέλ και τη σύγχυση των γλωσσών, *ίχνη* της γλώσσας αυτής έμεναν κρυμμένα μέσα στις ανθρώπινες γλώσσες και τη βουβή γλώσσα των υλικών πραγμάτων και της κτίσης.

Σύμφωνα με την παραπάνω υπόθεση, σημείο εκκίνησης για τον Ελύτη δεν ήταν ο Φρόιντ και η γλώσσα του ασυνείδητου, αλλά το ίδιο το *ασυνείδητο της ανθρώπινης γλώσσας*. Έτσι, ο ποιητής καλείται να απαλλάξει τη μητρική του γλώσσα από την «σκουριά της κοινοτοπίας»¹ και να αποκαλύψει τα *ίχνη* της λησμονημένης εδεμικής λαλιάς, προκειμένου να αποκαταστήσει την κατεστραμμένη, αμφίδρομη επικοινωνία του γλωσσικού είναι του αν-